

OSKA KOORDINATSIOONIKOGU KOOSOLEK

22.05.2024 nr 35

Tallinn, Kutsekoda ja Zoom

Algus kell 11.00, lõpp kell 13.00

Juhatas Triin Laasi-Õige, Haridus- ja Teadusministeerium (HTM)

Protokollis Liina Ruusa, Kutsekoda

Kohal viibisid: Riina Viiding, Teenistujate Ametiliitude Keskorganisatsioon TALO; Ülo Kaasik, Eesti Pank; Erki Lõhmuste, Rahandusministeerium; Madis Aben, Rahandusministeerium;

Kutsekojast: Tiia Randma, Siret Trull, Mare Uiboupin, Ingrid Lepik, Riina Tilk ja Elin-Külliki Kruusmaa

Zoomis osalesid: Ulla Saar, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM); Nele Labi, Sotsiaalministeerium; Arto Aas, Eesti Töandjate Keskliit; Mait Palts, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda; Marian Vares (Sandra Särava asendaja), (MKM); Reelika Leetmaa, Eesti Töötukassa

Puudusid: Jaan-Hendrik Toomel, Eesti Ametühingute Keskliit; Aivi Sirp, Siseministeerium

PÄEVAKORD

1. Sissejuhatus
2. OSKA Ehituse uuringu dilemmad
3. OSKA Farmaatsiatööstuse uuringu dilemmad
4. Kokkuvõtte ja järgmise koosolekute ajad ja teemad

1. Sissejuhatus

OSKA koordinatsioonikogu esimees Triin Laasi-Õige avas koosoleku.

2. OSKA Ehituse uuringu dilemmad – Mare Uiboupin ja Ingrid Lepik, Kutsekoda

Uuringutiim esitas koordinatsioonikogule arutamiseks kolm ehituse uuringu käigus üleskerkinud kitsaskohta ja neile ekspertide poolt pakutud lahendusi.

- **Enam kui pooltel oskustöötajatest ei ole erialast haridust ning neil puudub motivatsioon õppimiseks.** Ehitussektori eksperdid on erialaoskuste omandamise motiveerimiseks pakkunud välja mitmeid „kastist välja“ ideid, aga kas mõni neist ka leevendaks olukorda ning oleks tehtav? Näiteks töötajate kutse kvalifikatsiooni arvestamine riigihanketingimustes, riikliku täiendkoolitusfondi loomise mõtte ning kutsehariduse rahastamismudeli täiendamine nii, et see motiveeriks koole rohkem täiendkoolitusi pakkuma.
- **Ruumilise keskkonna planeerijate puudujääk on kriitiline.** Kohalikes omavalitsustes ja ametiasutustes napib ruumiplaneerimise pädevust ning planeeringud venivad. Valdakondlik õpe on killustunud, paljud loobuvad varsti pärast erialale asumist või ei asutagi sellele tööle. Vajadus on kaasajastada ja selgemalt eristada planeerijate õpet ning suurendada planeerijana tööle asuvate lõpetajate arvu. Leevendavateks meetmeteks võiks olla: kõrgkoolide halduslepingutesse sõnastada riigi tellimus planeerijate õppe lõpetajate arvule; selgemalt eristada planeerija õpe; lõpetajale anda esmakutse; pakkuda täiendkoolitusi ja mikrokraade olemasolevatele töötajatele.
- **Kutsehariduses puudub ühtne erialane õppevara ja napib õppevara koostajaid,** mis raskendab kvaliteetse hariduse pakkumist. Võimalikeks lahendusteks oleks keskselt koordineeritud algatus kutseõppe baasõppevara loomiseks, kaasates erialaliite ja tööandjaid. Tööandjate ja koolide panustamine oleks tõhusam kui oleks olemas selge eestvedaja ja meetodiline nõustaja.

Vaata täpsemalt lisast 1.

Kuidas nügida ehitustöötajaid erialast väljeõpet omandama?

Arutelu:

- Kutsekoolide tulemusnäitajate hulka kuulub ka kutseksamite tulemuslikkus ning õpilase nominaalajaga lõpetamise määr. On näha, et koolide tulemuslikkus korreleerub tööandjate tunnustusega. Eesmärgiga ühtlustada haridustaset on ministeerium algatanud meetmed koostöös tööandjatega, et keskenduda hariduse pakkumisele juhtkoolides.
- Erialane tasemeõpe või kutsetunnistus ei anna ehitussektoris lisaväärtust palga osas, vahe on väike. Kutsekeskhariduse lõpetajate palgatase on võrreldes üldhariduse lõpetajatega 12 % kõrgem. Jõuohjad on siinkohal sektori enda kättes, kes otsustavad, kuidas kvalifikatsiooni väärtustada.
- Eesti Ehitusettevõtjate Liidu poolt tehtud analüüs näitas, et kutseksamiga lõpetanule ei ole etteheiteid. Kutseksamiga lõpetanute tootlikkus on üle 30% suurem võrreldes nendega, kes on õppinud otse töökohal. Siiski, ehitussektori struktuur muudab keeruliseks mõju avaldamise ahela väikseimatele lülidele, kes sageli palkavad odavaima saadaoleva tööjõu, kellel on kõige vähem oskusi.
- Kuna valdkonnas on põhiliselt väikeettevõtted, siis tööandjat on keeruline motiveerida.
- Uuringutest on välja tulnud, et kui regulatsioonides on nõutud erialast haridust, siis see seostub ka suurema palgaga. Üheks võimaluseks oleks antud valdkonnas riigihanke tingimustesse erialase hariduse nõue sisse kirjutada.
- Positiivseid tõukemehhanisme on mõtet rakendada nende erialade puhul, kus õppe kvaliteediga on asjad korras.
- Tööandjate seisukohast pole õppe kvaliteet kriitiline, vaid olulisem on erialase ettevalmistusega oskustöötajate kättesaadavus. Tekib küsimus, miks kvalifikatsiooniga koolilõpetajad ei jõua sektorisse?
- Kuigi koolide pakutava hariduse kvaliteet võib olla ebaühtlane, on see siiski üldjoontes rahuldav ja tööandjad soovivad väljaõppinud töötajaid palgata. Probleemiks on see, et koolilõpetajad ei jõua erialasele tööle, mistõttu on valdkonnas kvalifitseeritud tööjõu puudus ja tööle võetakse n-ö tänavalt.
- Varasemad uuringud on näidanud, et kooliti on erialane rakendumine erinev.
- Esmalt tuleb õpetada neid oskusi, mis vastavad sektori praegustele vajadustele. Teiseks oluliseks teguriks on palk, mis mõjutab noorte otsust, kas suunduda sellesse sektorisse. Pärast ehituseriala lõpetamist võivad noored avastada, et teistes sektorites on paremad sissetuleku võimalused, mis sunnib neid mujale liikuma.
- Tööandjal võib tekkida küsimus koolihariduse kvaliteedi osas seetõttu kui näiteks kitsama profiiliga inimesed töötavad väikestes ettevõtetes, kus nad peavad täitma laialt skaalal ülesandeid. Seetõttu on oluline oskuste ja profiili mõtestamine, et mõista, kuidas inimese oskused vastavad ettevõtte vajadustele.
- Ehitussektori ettevõtjad soovivad, et kutsehariduskoolid oleksid rohkem spetsialiseerunud. Soovitus on luua kompetentsikeskus, mis keskenduks just turul nõutud erialadele.
- Praegune kutsehariduse rahastamise mudel ei soosi kallimate ja keerukamate erialade õpetamist.
- Eesti ehitusturu ettevõtete struktuur on selline, et suured ja tuntud ettevõtted ei oma tihti ühtegi ehitustöölist oma palgal. Töid tehakse peamiselt allhankijate kaudu, kusjuures kutsetunnistuste või koolilõputunnistuste olemasolu ei ole kriteeriumiks. Hinnatakse eelkõige praktilist kogemust ja soovitusi.
- Ehitussektoris on tööhõive langenud 10%, mis loob soodsad tingimused tasuta kursustel osalemiseks. Kui siiski puudub huvi nende vastu, viitab see sellele, et formaalsed tunnistused ei oma selles valdkonnas suurt tähtsust.
- Praeguses majanduslikus kontekstis ei ole ehitussektorile maksusoodustuste rakendamine kõige sobivam. Seetõttu on soovitatav need ettepanekud esialgu edasi lükata.

- Soome näitel, kus tugevad ametiühingud mängivad olulist rolli, võib järeldada, et institutsionaalsed korraldused on olulisemad kui regulatiivsed n-õ nügimised.
- Riikliku (täiend)koolitusfondi loomise asemel eelistaks näha lahendusi, mis põhinevad turumehhanismide paremal rakendamisel.
- Riigihangete turul võiks kehtestada kompetentsi nõuded, kuid pole kindel, kas see tegelikult toimib.
- Analüüsid on koolitusfondi teemat Prantsusmaa näitel, kus on loodud õpikontod, võimaldades inimestel oma oskusi arendada. Selle analüüsi kokkuvõtte näitas, et kuigi süsteem ei ole iseenesest halb, muudab see riigi, tööandjate ja töötajate jaoks kulud märkimisväärselt suuremaks võrreldes praeguse olukorraga, kuna see nõuab oluliselt rohkem rahalist panust.
- Sarnane koolitusfondi või koolitusosaku idee konkreetsetele sihtrühmadele on juba olemas Töötukassa töötust ennetavas meetmetes, mille raames saavad töötavad inimesed osaleda koolitustel ja kutseõppes. Samuti võivad tööandjad taotleda koolitustoetust töötajate oskuste arendamiseks. See süsteem katab ka ehitussektorit. Võib-olla tuleks seda rohkem tutvustada.
- Euroopa Komisjoni poolt on tehtud algatus õpikontode loomise suunal. Ette on nähtud pilootprojektid teatud valdkondades. Enne pilootimist on oluline analüüsida, millistele haridustasemetele ja sektoritele kontosid pakkuda ning millistel tingimustel. Aruteludesse kaasata OSKA meeskond.

Ruumilise keskkonna planeerijate puudujääk on kriitiline

Arutelu:

- OSKA uuringute tulemused on kutseõppe planeerimise aluseks ja sama lähenemist tuleks rakendada ka kõrghariduse tasemel. Kõrgkoolidega tuleb läbi rääkida, millistes valdkondades koolitustegevust laiendada. HTM saab siin võtta rolli sõnumi edastamiseks, et sillata tööjõuturul olevat planeerijate defitsiiti, vältides samal ajal võimalikku dubleerimist või ülepakkumist.

Kutseõppes puudub ühtne erialane õppevara

Arutelu:

- Lahendus, mis on suunatud kogu kutseõppevaldkonnale, hõlmab vastutusvaldkondade jaotamist koolide vahel. Seni on olnud probleemiks initsiatiivi puudumine, mida loodetakse juhtkoolide võrgustiku abil lahendada. Need koolid on vastutavad õppevara vajaduste kaardistamise eest. Lahendus saab ilmselt tulla seeläbi, et meil tekib eestvedaja ja vahendid ning siis on võimalik kaasata tööandjad, kes aitaks sisu kokku panna selmet võtta välismaised lahendused tõlkida. Selline strateegia annab ministeeriumile võimaluse võtta enda kanda suurem vastutus õppevara koostamisel. Haridusministeeriumis on kasutada erinevaid Euroopa Liidu vahendid õppevara loomiseks.

3. OSKA Farmaatsiatööstuse uuringu dilemmad – Riina Tilk ja Elin-Külliki Kruusmaa, Kutsekoda

OSKA keemiatööstuse tervikuuringu valdkondadest on farmaatsiatööstuse osakaal hüivenäitajate järgi 4%. Samas on farmaatsiatööstus kõrgtehnoloogiline, innovatiivne, kõrge lisandväärtuse potentsiaaliga, ekspordile orienteeritud ning kõrge kvalifikatsiooniga töötajatega sektor.

2022.a tegutses farmaatsiatööstuse valdkonnas 14 ettevõtet, neist 4 olid üle 50 töötajaga ettevõtted. Ettevõtete arv on 10 aastaga kasvanud 1/3 võrra, töötajate arv üle 40% ja 60% töötajaskonnast on kõrgharidusega. Sektoris napib proviisoreid (pädeva isiku ülesannetes) ja farmatseute ning vajadus nende järele on arvestatav. Kutsehariduse tasemel vajatakse universaalsema profiiliga laborispetsialiste. Hetkel on õpe orienteeritud liialt põlevkivikeemiale. Lõpetajad saaksid töötada nii ravimitööstusettevõtetes, haiglates, keskkonnalaborites kui ka nt toiduainetööstuse ettevõtetes jm. Eksperdid pakkusid välja idee luua või laiendada tervishoiukõrgkoolide juurde laboriõppe spetsialisti kutseõppe eriala. Hetkel on Tartu Tervishoiu Kõrgkoolis võimaik õppida RAK tasemel bioanalüütikuks.

Sektori ettevõtjatega tehtud intervjuudes kõlanud hinnangud valdkondlikele arengutele on kahesuunalised. Konservatiivsematel hinnangutel ei suuda Eesti hindade ja mahtude poolest globaalselt konkureerida. Samuti on ravimitööstuse alustamiseks või arendamiseks kõrge sisenemisbarjäär, kuna vajalikud on suured investeeringud. Eestis puudub kriitiline mass valdkondlike ettevõtteid, mis piirab nõudluse ja pakkumise teket tööturul. Maksimaliselt on võimalik säilitada senised ettevõtted ja tootmine, kuid napib argumente, et muuta ravimitootmine ja -arendus Eesti jaoks prioriteetseks valdkonnaks, eriti arvestades riiklike ekspordi- ja investeeringutoetuste tingimuste ebasobivust farmaatsiatööstuse vaatest.

Samas toodi intervjuudes esile ka mitmeid ravimitööstuse arenguvõimalusi, nagu nt panustamine ravimiarenduse kitsamatesse etappidesse ja keerukamatesse projektidesse (nt toimeainete arendamine jm). Samuti erinevate teenuste pakkumine (nt geneeriliste ravimite arendamine, toimeainete või (ravim)komponentide tootmine, laboriteenused, kvaliteedi- ja stabiilsusuuringud, müügilubade taotlemise dokumentatsiooni koostamine jne). Esile on toodud ka EL-i ülese turu eelised. Rõhutati ravimiarendusprotsesside pikaajalisust ja rahvusvahelist koostööd, kus Eesti ettevõtteid hinnatakse usaldusväärsete partneritena ning start-up ja spin-off tüüpi ettevõtete esiletõusu.

Vaata täpsemalt lisast 1.

Mida oleks farmaatsiatööstuse tööjõu- ja oskuste vajaduse uuringu tegemisel oluline arvestada? Millele anda rohkem kaalu valdkonna hõive prognoosimisel?

Arutelu:

- Prognoosimisel tuleks rohkem rõhku panna andmete ja digitaaltehnoloogia suunale, kuna see on valdkond, kuhu farmaatsiatööstus on suundumas.
- Tähelepanu tuleb viia ka startup- ja spin-off-ettevõtlusele ning erinevatele digi- ja tehnoloogialahendustele. Need teemad tuleb ülikoolide kaudu õppijateni viia, et soodustada innovatsiooni.
- OSKA Ettevõtlussektori uurimis- ja arendustöötajate tööjõu- ja oskuste vajaduse uuringus vaadati Eesti majanduse erinevaid sektoreid, et määrata, millistes valdkondades võiks olla potentsiaali edasiseks arenguks. Farmaatsia tõusis esile kui valdkond, mis pakub suurt lisandväärtust ja mida ka väliskonsultandid on soovitanud kui potentsiaalikat majanduse fookusvaldkonda.
- Valdkond on väike ja üksiku ettevõtte näitel ei saa anda hinnangut sektoraalsele arengule. Kuigi see valdkond on oluline ja arendamist väärt, peame arvestama, et suhteliselt väikese tööjõumahuga võrreldes näiteks IKT-sektoriga, mis hõlmab kümneid tuhandeid töötajaid, on riikliku ressursi suunamine sinna riskantne.
- Sektor on tehnoloogiarikas ja potentsiaal on suur, kuid Eesti tööjõu piiratuse tõttu võib kasv nõuda näiteks välistööjõudu.
- Selles sektoris ei ole kõrgharidusega töötajatest puudust. Ettevõtjad on kinnitanud, et paljudel juhtudel piisaks neile ka kutseharidusega töötajatest.
- Kutseõpe selles valdkonnas on olnud kaldu põlevkivitööstuse suunas (laborandi eriala õpetab ainult Ida-Virumaa KHK). Õppekava arendamisel silmas pidada, et õpatee ei pruugi tingimata lõppeda kutseharidusega, vaid võimalusega edasi liikuda rakenduskõrgharidusse.
- Uurida EAS-ist, mis on saanud rahvusvahelise testimis- ja analüüsiteenuseid pakkuva ettevõtte Eurofins laienemise soovist tulenenud algatusest töötada välja laborianalüütikute koolitusprogramm. (Täiendav info seisuga 31.05.24: ettevõtte laienemine jäi ära ja koolitust välja ei töötatud.)
- Inseneriakadeemia raames tuleb samuti pöörata tähelepanu keemiainseneride järelkasvu vajadustele.

5. Kokkuvõte ja järgmise koosolekute teemad ja ajad

Järgmine koosolek 28. august kell 9.00-12.30

Teemad:

Uuringute kinnitamine:

- Ehitus
- Farmaatsiatööstus
- Tervishoiu tervikprognoos

Dilemmade arutelu:

- Tuuleenergeetika
- Välistöajad

Ülejärgmine koosolek 4. detsember 9.00-12.30

Võimalikud teemad:

Uuringute kinnitamine:

- Tuuleenergeetika
- IKT (seire)

Dilemmade arutelu:

- Kinnisvara
- Keemiatööstus; Ehitusmaterjalide tootmine

Lähteülesande kinnitamine:

- AI mõju tööjõu ja oskuste vajadusele

Koosoleku juhataja
Triin Laasi-Õige

Protokollija
Liina Ruusa